

Turfstraat 32 -Oudewand 2

Zutphen

Introductie

objectgegevens

Adres: Turfstraat 32, Oudewand 2

Postcode: 7201KG Zutphen

XY coördinaten: 210.406, 461.916

Status: Rijksmonument

Onderzoek: bouwhistorische verkenning met waardestelling

Functie: winkel met bovenwoning

aanleiding

Op dit moment maakt de eigenaar van de panden Turfstraat 32 / Oudewand 2, Oudewand 4-6 en Oudewand 8-10 plannen voor de verbouwing/herbestemming van de ruimten boven de winkel op de begane grond. Vanwege de monumentenstatus van deze panden en de ligging binnen het beschermd stadsgezicht is aan ARCX de opdracht gegeven om een bouwhistorische verkenning met waardestelling uit te voeren. Het bouwhistorisch onderzoek geeft inzicht in de hoofdlijnen van de bouwgeschiedenis, de bewaard gebleven historische structuur en de aanwezige cultuurhistorische waarden. Aan de hand van de resultaten kan bepaald worden waar ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen en welke cultuurhistorische waarden bij toekomstige veranderingen in het geding kunnen zijn.

Overzicht van het hoekhuis aan Turfstraat 32 - Oudewand 2.

plan van onderzoek

Het onderzoek was opgebouwd uit een aantal onderdelen. Allereerst werden de aanwezige gegevens in de literatuur, het Kadaster en het Erfgoedcentrum Zutphen geïnterpreteerd. In de verschillende digitale beeldbanken is gezocht naar historische afbeeldingen, foto's en (kadastrale) kaarten. (Voor de bewonings- en eigendomsgeschiedenis van de huizen voor 1832 werd het zogenaamde historische Kadaster in het Erfgoed Centrum Zutphen geraadpleegd via de verpondingsnummers. Archief 0361, inventarisnummer 002. De bewonings en eigendomsgeschiedenis na 1832 is hoofdzakelijk ontleend aan gegevens vastgelegd in het Kadaster, met name de leggers.)

Vervolgens zijn de panden op locatie onderzocht, waarbij op grond van zichtbare bouwsporen en in combinatie met de aangetroffen archiefgegevens, de belangrijkste veranderingen en verbouwingen gedocumenteerd zijn. De locatie is bezocht op donderdag 5 oktober 2023 en op 24 januari 2024. In tweede instantie is door de opdrachtgever op een aantal plaatsen de recente betimmering en afwerking verwijderd. Desondanks gaat in de huidige situatie nog informatie schuil achter betimmeringen en moet noodgedwongen in de bouwfaserings- en de waardering een aantal onderdelen onbenoemd blijven. Waar mogelijk is hiervan in de rapportage een verwachtingswaarde benoemd. Het onderzoek werd uitgevoerd conform de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, SBN, VNG, Atelier Rijksbouwmeester en RGD dd april 2009.

Wat betreft de huisnummering worden in deze rapportage de historische nummers aangehouden, in de huidige situatie is de toegang van de bovenwoning van Turfstraat 32, Oudewand 2 ondergebracht in het achterliggende huis Oudewand 4-6.

digitale rapportage

De onderzoeksresultaten zijn vastgelegd en aangeleverd via de website TIJDBEELD. Op www.tijdbeeld.com zijn alle gegevens per huisnummer (in drie rapportages) chronologisch geordend en digitaal gepresenteerd in opeenvolgende vensters in een tijdlijn en voorzien van een waardering. De directe link naar de rapportage is: <https://www.tijdbeeld.com/project/turfstraat-32--oudewand-2>

De rapportage blijft voor onbepaalde tijd via de website ontsloten. Hoewel via de website (downloads) een PDF-versie van het rapport gegenereerd kan worden, is dit hoofdzakelijk bedoeld als archieffunctie. Tekst en afbeeldingen zijn optimaal te bekijken via bovenstaande link.

situatie

De panden Turfstraat 32 / Oudewand 2 en Oudewand 4-10 maken deel uit van het bouwblok dat begrensd wordt door de Turfstraat, Oudewand, Lombardsteeg en Beukerstraat. Het onderzochte huizencomplex bestaat uit het hoekhuis op de hoek van de Turfstraat en de Oudewand en de twee aangrenzende panden aan de Oudewand.

In oorsprong bestaat het complex uit drie historische casco's aan de straatzijde. In de huidige situatie zijn deze panden op de begane grond met grote doorbraken in de bouwmuren met elkaar verbonden. De begane grond is aan de achterzijde uitgebreid door het binnenterrein te bebouwen en binnenplaatsen te overkappen.

Aan de achterzijde kon men oorspronkelijk tussen de Oudewand en de Beukerstraat een relatief open ruimte aantreffen. Het grootste deel van deze binnenruimte werd in de loop van de negentiende- en twintigste eeuw overbouwd.

Afbeelding 1 van 3

Situering van Turfstraat 32 - Oudewand 2 op de topografische ondergrond. (BAGviewer)

Afbeelding 2 van 3

Luchtfoto van de situatie aan de achterzijde van Turfstraat 32 - Oudewand 2, Oudewand 4-6 en Oudewand 8-10.

Afbeelding 3 van 3

De perceelsgrenzen van Turfstraat 32 - Oudewand 2 aan de achterzijde zijn met geel gemarkeerd.

beschrijving

Turfstraat 32 / Oudewand 2 is een smal en diep onderkelderd pand, gebouwd op een trapeziumvormige plattegrond met twee bouwlagen onder een schilddak. Voor-, zij- en achtergevel zijn gepleisterd. Het huis is op de begane grond verbonden met Oudewand 4-6 en 8-10 en op de eerste verdieping met Oudewand 4-6.

Voor een overzicht van de huidige situatie wordt verwezen naar de opmetingsplattegronden van StudioSpacious nr. 082-SO-100/101 dd 27-09-2023. Deze tekeningen zijn via de knop 'Downloads' te raadplegen.

Tijdlijn

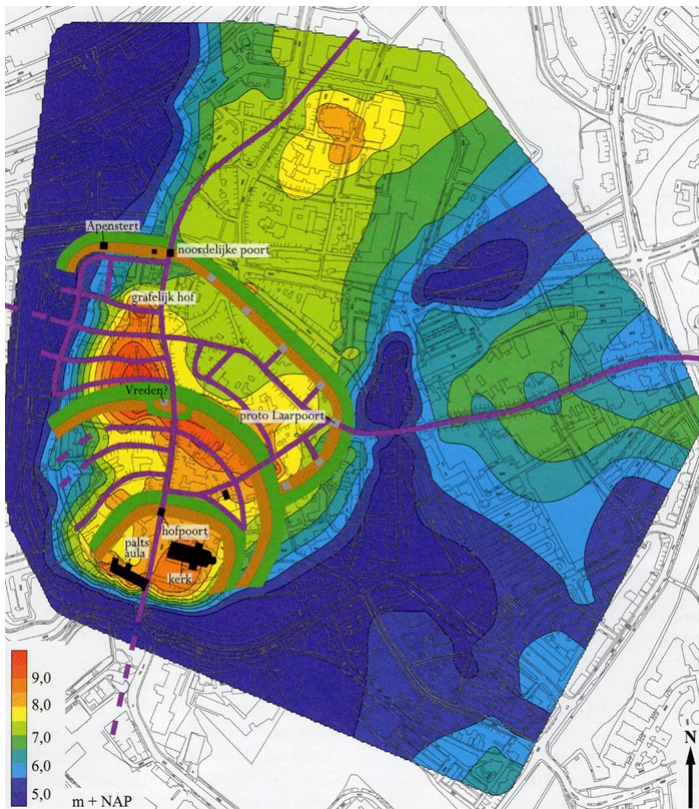
Eerste bebouwing

De hoek van de Turfstraat en Oudewand was in het middeleeuwse Zutphen een prominente plek, nabij de Engespoort die destijds de noordelijke toegang vormde tot de stad. *Lees meer...*

wandkwartier

In de twaalfde eeuw werd Zutphen een bloeiende handelsplaats, die aan het eind van deze eeuw stadsrechten kreeg van graaf Otto I van Gelre en Zutphen. De stad groeide in deze periode buiten de grenzen van de oorspronkelijke ringwalburg. Ten noorden van de burg ontstond tussen de IJssel en de Berkel in het gebied van de huidige Beukerstraat/Barlheze een nederzetting van kooplieden met een eigen verdedigingswal met tufstenen poorten en torens. De huidige straatnaam Oudewand verwijst nog naar het tracé van deze vroege stadsverdediging.

De Lange en de Korte Hofstraat verbonden de oude palts aan het 's Gravenhof met een nieuw hof van de Gelderse Graaf ter plaatse van het latere Broederenklooster. De Korte Hofstraat liep dus aanvankelijk recht naar het noorden en vormde zo de uitvalsweg in die richting. Bij een grote stadsbrand die dit gebied in 1284 teisterde ging dit hof mogelijk verloren. In 1293 heeft Margaretha van Vlaanderen, de tweede echtgenote van Reinoud I van Gelre, het terrein met een gebouw geschonken aan de Dominicanen die hier vervolgens een klooster bouwden.

De versterkingen van Zutphen ten tijde van de stadsrechtverlening geprojecteerd op de paleo-reliefkaart en de Grootschalige Basiskaart. In paars het gereconstrueerde stratenpatroon. (Historische atlas van Zutphen)

In de dertiende eeuw werden de twee nieuwe wijken (het Barlhezekwartier en het Wandkwartier) aan de stad toegevoegd. Men verlegde de Berkel en langs de noordzijde werd begonnen met de bouw van een bakstenen stadsmuur. De Korte Hofstraat werd naar het oosten afgebogen en zo ontstond in het begin van de dertiende eeuw de Turfstraat. De oorspronkelijke gracht en omwalling van de ringwalburg waren eerder al gedempt en geslecht en zo realiseerde men een langgerekte markt die al vlug bebouwd raakte met grote koopmanshuizen.

De veertiende eeuw was een Gouden Eeuw voor Zutphen. De stad profiteerde van haar gunstige ligging en goede verbindingen over de Rijn en de IJssel. Zij speelde een belangrijke rol in de vrachtvaart en de (internationale) Rijnhandel met contacten tot ver in Engeland, Scandinavië en de Baltische streken. De straten van de oude stad werden in deze periode bebouwd met aaneengesloten rijen bakstenen huizen, die tot op heden het 'kernbestand' van de bebouwing binnen de middeleeuwse omwalling vormen.

Maquette van Zutphen aan het einde van de twaalfde eeuw. Op de voorgrond de twaalfde-eeuwse stad binnen een omwalling met tufsteen torens.(Maquette Constant Willems)

dertiende-eeuws huis

Het hoekhuis op de hoek van de Turfstraat met de Oudewand wordt voor het eerst genoemd in 1544 in het historisch kadaster van het Erfgoed Centrum Zutphen. Destijds ontstond er tussen Berndt Joryss en zijn achterbuurman Albert ter Havick een geschil over de bouw van een 'gevel en een watergang op de strate van die oldewant waarop Bernts mesten drek..'

Mogelijk stonden destijds op het perceel op de hoek van de straat twee huizen of een voorhuis aan de Turfstraat met daar achter een aangebouwd achterhuis. Het huis stond op een prominente straathoek, nabij de Engespoort die destijds de noordelijke toegang vormde tot de stad.

Beide bouwdelen op de hoek waren gescheiden door een bakstenen muur die in de kelder over de volle breedte van het huidige huis bewaard bleef en nu de scheiding vormt tussen de kelder aan de voorzijde en de aansluitende kelder aan de Oudewand. Deze muur is opgebouwd uit vrij forse bakstenen met een 10-lagenmaat van 98 cm, wat duidt op een datering in de dertiende eeuw.

Afbeelding 1 van 3

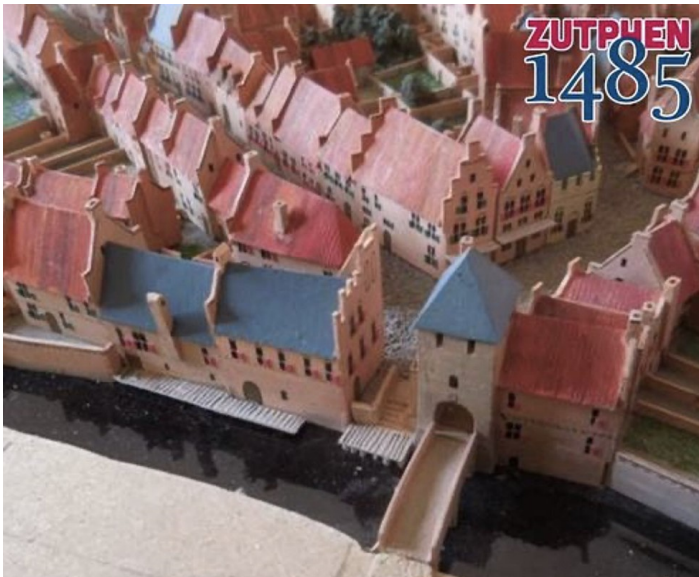
Op deze plattegronden zijn met rood de scheidingsmuren tussen de dertiende-eeuwse bouwdelen aangegeven.

Afbeelding 2 van 3

De bakstenen muur die in de kelder over de breedte van het huis nu de scheiding vormt tussen de kelder aan de voorzijde en de aansluitende kelder aan de Oudewand. Deze muur is opgebouwd uit bakstenen

met een 10-lagenmaat van 98 cm.

Afbeelding 3 van 3

Detail van de maquette van Zutphen, zoals de stad er in 1485 uitgezien zou hebben. Achter de Engespoort op de voorgrond is het hoekhuis aan de Turfstraat weergegeven. De maquette is gemaakt door Constant Willems.

topgevel

Ook de kelder muur op de scheiding van de achterste kelder en het aangrenzende huis Oudewand 4-6 zou al uit de dertiende eeuw kunnen dateren. Deze muur is opgetrokken uit iets kleinere bakstenen maar heeft nog steeds een 10-lagenmaat van 93 cm. Deze muur vormde oorspronkelijk de achtergevel van het hoekhuis aan de Turfstraat en delen hiervan bleven zeer waarschijnlijk over de volle hoogte van het huis bewaard. Op zolderniveau kon aan de straatzijde waargenomen worden dat deze gevel opgebouwd is uit bakstenen met het formaat 28/29 x 14 x 6/8,5 cm met een 10-lagenmaat van 97 cm. Door het centrale deel van de gevel werd later een fors rookkanaal aangelegd. Aan de rechter zijde bleef in de geveltop de contour van een venster bewaard. De omringende bakstenen zijn hier wel aanmerkelijk kleiner: 7 x 14 x 28 cm met een 10-lagenmaat van 78 cm. Dit deel zal aan het eind van de veertiende of in de vijftiende eeuw vervangen zijn. De topgevel was oorspronkelijk voorzien van grote trappen afgedekt met zogenaamde ezelsruggen waarvan er enkele bewaard bleven.

Tegen de geveltop is in pleisterwerk de aftekening van de oorspronkelijke dakbedekking nog waarneembaar. Zeer waarschijnlijk was het dak oorspronkelijk gedekt met riet. Later werd deze brandgevaarlijke dakbedekking vervangen door keramische dakpannen. Een klein stukje hoger in de gevel bleef de aftekening daarvan bewaard in de vorm van een strook met mortel tegen het metselwerk verbonden afgebroken pannen. Vlak boven de huidige zoldervloer bleef aan de straatzijde de bovenzijde van een oorspronkelijke luikopening bewaard.

Vanwege een brand in de zestiende eeuw bleef er niets over van deze dertiende-eeuwse bebouwing.

Afbeelding 1 van 6

De keldermuur op de scheiding van de achterste kelder en het aangrenzende huis Oudewand 4-6 graat grotendeels schuil achter het later toegevoegde keldergewelf. Deze muur vormde oorspronkelijk de achtergevel van het hoekhuis aan de Turfstraat en bleef zeer waarschijnlijk over de volle hoogte van het huis bewaard.

Afbeelding 2 van 6

Detail van het linker deel van de keldermuur op de scheiding van de achterste kelder en het aangrenzende huis Oudewand 4-6. Deze muur vormde oorspronkelijk de achtergevel van het hoekhuis aan de Turfstraat en bleef zeer waarschijnlijk over de volle hoogte van het huis bewaard.

Afbeelding 3 van 6

De topgevel was oorspronkelijk voorzien van grote trappen afgedekt met zogenaamde ezelsruggen waarvan er enkele bewaard bleven. Op deze foto zijn de nog aanwezige ezelsruggen omcirkeld.

Afbeelding 4 van 6

De aftekening van de dakbedekking die bestond uit kermaische pannen. In de strook mortel, die de pannen verbond met het metselwerk, zijn nog een aantal afgebroken pannen aanwezig.

Afbeelding 5 van 6

De luikopening in de voormalige achtergevel vlak boven de zoldervloer.

Afbeelding 6 van 6

Achterste deel van de laat-middeleeuwse topgevel van het huis met daarin een dichtgezette (luik)opening. Dit deel werd in de late veertiende of in de vijftiende eeuw vervangen.

Nieuwbouw omstreeks 1580

Het hoekhuis op de hoek van de Turfstraat en de Oudewand ging omstreeks 1575 door brand verloren. Enkele jaren later bouwde stadstimmerman Willem Huegenn op de open plaats een nieuw huis. *Lees meer...*

nieuwbouw omstreeks 1580

In 1577 is in een verkoopacte geen sprake meer van een hoekhuis, maar van een 'huisplaats waarvan het huis verbrand is'. Wat overbleef van de bestaande bebouwing was boven het maaiveld inmiddels gesloopt. Vervolgens verkocht Aelken, de weduwe van Jorien van Barreveltt de onbebouwde plaats aan Hardewick, de weduwe van Harmen Buntwerker en aan Berndtt Fruisink. Naar oorzaak en omvang van de brand kan alleen maar gespeculeerd worden; mogelijk ging het huis verloren tijdens de inname en plundering van de stad door het Spaanse leger onder leiding van Don Fadrique in 1572.

Enkele jaren later, in 1582, werd 'de plaats bij de Stienbrugge' door de partners doorverkocht aan stadstimmerman Willem Huegenn. Huegenn bouwde een huis op de hoek dat hij hetzelfde jaar weer doorverkocht aan Goossen ten Have. Toen Ten Have enige jaren later overleed erfde zijn zoonde de helft van het huis. De weduwe behield kennelijk de andere helft. Via verkoop en vererving bleef het huis tot in het begin van de zeventiende eeuw in de familie Ten Have. In de zeventiende eeuw had het huis verschillende eigenaren.

Afbeelding 1 van 2

Uitsnede van de stadsplattegrond van Zutphen uit 1649. De rode pijl wijst de locatie van het hoekhuis aan de Turfstraat en de Oudewand aan. (Blaeu, Erfgoedcentrum Zutphen)

Afbeelding 2 van 2

Inname van Zutphen door Don Fadrique de Toledo op 16 november 1572. (Ets. Rotterdam, museum Booijmans van Beuningen inv.nr. BdH 26247).

kelders

De nieuwbouw uit 1582 werd voorzien van twee met een tongewelf afgesloten kelders, één aan de voorzijde en één aan de achterzijde van een scheidingsmuur die oorspronkelijk onderdeel was van de dertiende-eeuwse bebouwing op deze plaats. De keldergewelven staan haaks op elkaar met een doorgang tussen beide kelderdelen. Het voorste deel heeft het gewelf haaks op de Turfstraat, van het achterste kelderdeel is het tongewelf haaks op de Oude Wand georiënteerd. De gewelven vormden waarschijnlijk onderdeel van de nieuwbouw in 1582. Beide tongewelven hebben aan één zijde een kwart gewelf. Dit hangt waarschijnlijk samen met het maken van de doorgang in de oudere scheidingsmuur naar de achterste kelder. Het metselwerk van het gewelf van de voorste kelder heeft een 10-lagenmaat van 66 (gewelf) en 76 (kwartgewelf) cm.

Ook de achterste kelder heeft een kwartrond gewelf aan de straatzijde (Oude Wand). Deze oplossing was noodzakelijk om het gerende (schuine) verloop van de voorgevel ten opzichte van de zijmuren van het huis op te kunnen vangen. Het metselwerk van het gewelf van de achterste kelder heeft een 10-lagenmaat van 76 cm.

In de doorgang tussen beide kelderdelen is een restant van een linksom draaiende gemetselde spiltrap aanwezig. Deze werd later dichtgezet. Aangezien in het gewelf van de voorste kelder geen sporen zijn aangetroffen van oude trapgaten, geeft de stenen trap mogelijk de locatie aan van de houten spiltrap die hierop aansloot en die de bovengelegen verdiepingen bediende. Het is denkbaar dat dit ook al het geval was bij de dertiende-eeuwse voorloper. [\[1\]](#)

Footnotes

- ¹ [^](#) (Ontleend aan: J. Krijnen, *Turfstraat 32, bouwhistorisch bezoekverslag met inbegrip van oude Wand 4-6 en Oude Wand 10*, 29-7-2003, aangevuld 2-2-2022 en 2-5-2023)

Afbeelding 1 van 3

Overzicht van de kelder die zich aan de voorzijde van het hoekhuis bevindt, gezien in de richting van de achterzijde. Rechts de doorgang naar de achtergelegen kelder.

Afbeelding 2 van 3

Overzicht van de kelder aan de achterzijde van het hoekhuis, gezien in de richting van de Oudewand.

Afbeelding 3 van 3

De doorgang tussen de beide kelders, met een restant van een linksom draaiende gemetselde spiltrap.

vloeren

De onderzijde van de verdiepingsbalklaag werd ten tijde van het onderzoek aan het zicht onttrokken door een brandwerend plafond van plaatmateriaal met daar onder een systeemplafond. Bij een eerdere waarneming kon gemeentelijk bouwhistoricus Jeroen Krijnen deze vloer wel documenteren. Uit zijn beschrijving volgt dat deze bestaat uit een samengestelde eiken balklaag waarvan de moerbalken voorzien zijn van consoles met een renaissance-profilering die heel goed passen bij een datering omstreeks 1582. Het voorste deel van de balklaag werd destijds aan het zicht onttrokken door een restant van een gedecoreerd stucplafond uit de periode 1880-1910.

De zolderbalklaag, die in de negentiende eeuw integraal een stuk verhoogd werd, had waarschijnlijk een vergelijkbare opbouw als de verdiepingsbalklaag in de vorm van eiken moer- en kinderbinten. Hiervan bleven alleen de vijf moerbalken ter plaatse van de kapebinten bewaard. Deze moerbalken zijn niet voorzien van kepen waarin de kinderbinten opgelegd werden, mogelijk waren de kinderbinten over de balken heengelegd.

Afbeelding 1 van 3

Een afbeelding uit de rapportage van gemeentelijk bouwhistoricus Jeroen Krijnen. Op deze afbeelding is de samengestelde eiken verdiepingsbalklaag te zien.

Afbeelding 2 van 3

Afbeelding uit het rapport van gemeentelijk bouwhistoricus Jeroen Krijnen. Op deze afbeelding één van de moerbalken met een consoles met renaissance-profilering.

Afbeelding 3 van 3

Overzicht van de zolderbalklaag achter de voorgevel aan de Turfstraat. Tussen de moerbalken werden later naaldhouten tussenbalken aangebracht.

kapconstructie

De zestiende-eeuwse kapconstructie is opgebouwd uit vijf eiken dekbalkgebinten met kromme stijlen. Deze constructie is aan de voorzijde voorzien van gekraste telmerken die aan de linker zijde als richtingsteken gebroken uitgevoerd zijn. De gebinten staan nog in de oorspronkelijke volgorde en nummeren vanaf de voorgevel 1 tot en met 5. De gebinten zijn voorzien van windschoren die in de flieringen gepend zijn en tegen de stijlen met spijkers bevestigd zijn.

De gebinten ondersteunen over de gehele diepte van het huis eiken sporengespannen met enkele haanhouten. De houtverbindingen van deze haanhouten zijn alleen met spijkers gezekerd. Telmerken konden niet waargenomen worden.

Bij het ontpleisteren van het interieur kwam op de verdieping aan de zijde van de Oudewand een gedeelte van de bovenzijde van een vensteropening in de vorm van een gemetselde boog in het zicht. De hoogte van deze boog vormt een duidelijke indicatie dat de oorspronkelijke verdieping een stuk lager was en dat de zoldervloer op enig moment verhoogd moet zijn.

Afbeelding 1 van 4

Overzicht van twee van de vijf dekbalkgebinten, die voorzien zijn van windschoren die in de flieringen gepend zijn en tegen de stijlen met spijkers bevestigd zijn. De kromme stijlen zijn bij het later verhogen van de zoldervloer aan de onderzijde een stukje ingekort.

Afbeelding 2 van 4

Overzicht van de sporengespannen die over de gehele diepte van het huis aanwezig zijn en ondersteund worden door vijf dekbalkgebinten. De sporengespannen zijn voorzien van haanhouten.

Afbeelding 3 van 4

Gedeelte van de kapconstructie na het verwijderen van de afwerking van de daksporen.

Afbeelding 4 van 4

Gedeelte van een ontlastingsboog van een laat-middeleeuws venster op de verdieping in de zijgevel aan de Oudewand.

Negentiende eeuw

In 1806 kwam het huis in handen van Jacobus Joseph de Haas en zijn vrouw Hindele Sodick. Zij verkochten het aan de in Zutphen bekende familie Evekink. *Lees meer...*

In 1719 is in een acte sprake van twee huizen, één op de hoek en een ander naast de schuur. Onduidelijk is waar de scheiding tussen deze delen gelegen heeft. Met deze schuur werd de belending aan de Oudewand bedoeld die destijds in bezit was van Warner van Goor. Als in 1806 het hoekhuis in handen komt van Jacobus Joseph de Haas en zijn vrouw Hindele Sodick is er nog steeds sprake van twee delen; 'een huis met een klein huisje ernaast'. Het geheel was destijds belast met het onderhoud van zolder en dak van het bovenhuis van het buurpand aan de Turfstraat, eigendom van weduwe G. Bruggink. Jacob Joseph was afkomstig uit Borkum en nam in 1811 in Zutphen de naam De Haas aan. ^[1]

familie Evekink

Vanaf 1826 komen we de bekende Zutphense familie Evekink als eigenaar tegen. Derk Evekink was koopman in ijzerwaren en oprichter van het Wissel- en Kassiersbedrijf *Evekink en Zn*. Derk trouwde met Anna de Haas (geen familie van Jacobus Joseph).

Hun zoon Huibert trouwde met zijn nicht van moeders zijde Aletta de Haas. Nadat in 1833 vader Derk en moeder Anna kort na elkaar kwamen te overlijden verloren zij, terwijl Aletta zwanger was, begin maart van het jaar daarop ook hun nog jonge zoon David. Enkele weken later werd op 25 maart 1834 hun zoon geboren die zij ook David noemden.

David was in zijn werkzame leven een welgestelde houthandelaar en bestuurslid van de Algemeene Spaarkas. Hij was zeer begaan met het lot van 'de arbeidende stand' en liet na zijn vroegtijdige dood in 1871 per testament een legaat achter waarmee de later naar hem vernoemde 'David Evekink Stichting' aan de David Evekinkstraat, de Berkelsingel en de Tademasingel enkele blokken arbeiderswoningen realiseerde.

Footnotes

- ¹ [_ \(https://www.cbgfamilienamen.nl/\)](https://www.cbgfamilienamen.nl/)

Oprechte Haarlemsche Courant 29-03-1834

Zondag	9	den 23 ^{sten} Maart 1834.	Apotheker.
Maandag	9½		
NHEM en KEULEN.		Algemeene en bijzondere kennisgeving.	
Arnhem naar Keulen.		** Mijne geliefde Echtgenootte, WILHELMINA	
Woensdag morg.	5 ure.	VAN DER MEER , beviel heden morgen zeer voor-	
Maandag	5	spoedig van eenen welgeschapen ZOON.	
Arnhem naar Rotterdam.		WEESP, P. VAN BLARCUM.	
Zaterdag morg.	9½ ure.	23 Maart 1834.	
RIKZEE en GOES.		** Werden wij heden drie weken getroffen door het	
het Sas van Goes		afsterven van een onzer Lievelingen; thans mogen wij	
naar Rotterdam.		ons door Gods goedheid wederom verblijden over de	
Woensdag morg.	5 ure.	gelukkige geboorte van een' welgeschapen ZOON.	
Vrijdag	5½	ZUTPHEN, H. EVEKINK.	
Zondag	7	A. EVEKINK,	
en LONDEN.		Geb. DE HAAS.	
Arnhem naar Rotterdam.		1834.	
Zondag morg.	10 ure.	Famille en Bekenden gelieven deze voor bijzondere	
AMSTERDAM		kennisgeving aan te nemen.	
N.		** Heden beviel voorspoedig van eenen ZOON,	
uren.		A. R. CLIGNETT , geliefde Echtgenootte van	
		Huize. HET LOOP. A. R. CLIGNETT.	

Afbeelding 1 van 2

Geboortebericht van H. Evekink en A. Evekink in de *Oprechte Haarlemse Courant* 29-03-1834 waarin tevens melding gemaakt werd van hun drie weken eerder overleden zoon. (Delpher)

Afbeelding 2 van 2

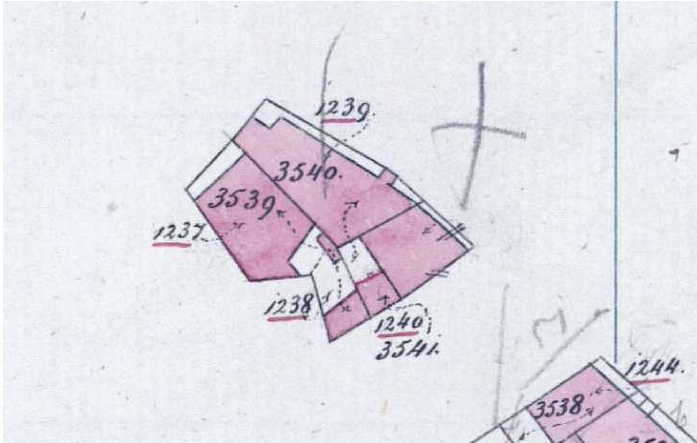
Rienk Jelgerhuis, *Portret van de familie van Derk Evekink*, 1797. (RDK, Rienk Jelgerhuis)

verbouwingen

De erven Evekink verkochten in 1836 het hoekhuis en de achter het buurpand aan de Oudewand gelegen smalle tuin aan winkelier Derk Scheuter. Derk liet omstreeks 1850 in deze tuin een keuken bouwen die van de rest van de begane grond gescheiden was door een kleine binnenplaats.

Scheuter verkocht in 1859 het huis aan de slager Gerrit Jan Meerstadt. Meerstadt gooide het tegelijkertijd op een akkoordje met zijn buurman Andries Nijveldt die kort daarvoor eigenaar was geworden van de aangrenzende stal aan de Oudewand. Nijveldt, die van beroep timmerman was, had plannen om de stal tot een woning te verbouwen en wilde daarvoor het huis op de verdieping aan de achterzijde uitbreiden door op de keuken van het buurpand een woonvertrek te bouwen. In het kadaster werd vervolgens vastgelegd dat de keuken op de begane grond eigendom was van Meerstadt en dat de daarboven gebouwde kamer bij Oudewand 4-6 zou gaan behoren.

Het is verleidelijk om een verband te leggen tussen de bouw van de aparte keuken op de begane grond en de verbouw en afsplitsing van de woning op de verdieping van het hoekhuis. Op grond van de roedeverdeling van de destijds vernieuwde vensters is deze verbouwing omstreeks het midden van de negentiende eeuw te dateren.

Afbeelding 1 van 2

De in het kadaster vastgelegde verandering, waarbij de keuken op de begane grond (1240/3541) eigendom werd van Meerstadt en dat de daarboven gebouwde kamer bij Oudewand 4-6 zou gaan horen. (Kadaster)

Afbeelding 2 van 2

Overzicht van de huidige situatie aan de achterzijde van de Oudewand. Met de verschillende kleuren zijn de eigendomsgrenzen weergegeven.

1850

Omstreeks 1850 werd het hoekhuis redelijk ingrijpend verbouwd. Bij deze verbouwing werd de zoldervloer een stukje verhoogd, ten einde op de verdieping een zelfstandige bovenwoning te realiseren. De nieuwe zoldervloer werd uitgevoerd als enkelvoudige balklaag. Aan de achterzijde zijn twee naaldhouten vloerbalken met een sterk verticale doorsnede in het zicht. Ter plaatse is nog net zichtbaar dat de vloer afgewerkt is met een stucplafond op riet.

De bovenwoning kreeg een zelfstandige toegang via de zijgevel aan de Oudewand. Op een historische foto is te zien dat de voordeur rijk uitgevoerd werd met een dubbele paneeldeur onder een bovenlicht met een ruitvormige roedenverdeling. De deur was in een gestuct kader geplaatst en werd afgesloten met een hoofdgestel. Achter deze deur liep via een bordes op een kleine tussenverdieping de trap naar de eerste verdieping.

Bij deze ingrepen kregen de voor- en zijgevel op de verdieping een nieuwe indeling met nieuwe zesruits schuifvensters en mogelijk werden zij ook een stukje verhoogd. De vensters op de verdieping in de voorgevel werden voorzien van persiennes. Op de begane grond handhaafde men de bestaande vensters. De voorgevel had aan de linker zijde de ingang naar de winkel met rechts daarvan een groot schuifvenster met een achttiende-eeuwse roedenverdeling. Op zolderniveau waren in de voorgevel twee lage mezzanino-vensters aangebracht. Om de verschillende bouwsporen, vernieuwingen en aanhelingen aan het oog te onttrekken werden de voor- en de zijgevel voorzien van een pleisterlaag.

Afbeelding 1 van 3

Overzicht van de Turfstraat ca. 1910. Links op de voorgrond de voorgevel van Turfstraat 32. (Beeldbank ECZ)

Afbeelding 2 van 3

Overzicht van het hoekhuis aan de Turfstraat en Oudewand ca. 1910. (Beeldbank ECZ)

Afbeelding 3 van 3

Gedeelte van de zolderbalklaag, gezien vanaf de bovenzijde. Ter plaatse van de kapgebinten werden eiken moerbalken hergebruikt. Daar tussen kwamen naaldhouten tussenbalken met een sterk verticale doorsnede.

Op de begane grond was destijds de slagerij van Meerstadt gevestigd. Uit een latere opmeting valt de volgende indeling van het huis af te leiden: aan de voorzijde lag de winkel met daar achter een kamer-en-suite, een zijkamer en een slachtplaats met een eigen uitgang naar de straat. Bij een eerdere bouwhistorische waarneming signaleerde Jeroen Krijnen dat twee wankant of boskant beslagen balken onder de bestaande balklaag hingen. Aan één zijde waren deze ingemetseld geweest in de achterwand van de trapopgang. Opvallend zijn de grote haken in de balken, waarschijnlijk bedoeld om geslacht vee hangend af te laten sterven en uit te benen.

De kelder was bereikbaar via een trap onder de verdiepingstrap en ook met buitentrappen. Eén aan de open plaats aan de achterzijde en één tegen de voorgevel.

De verdieping was ingedeeld met centraal een overloop die aansloot op een gang. Aan de voorzijde lag een voorkamer met alcoof met daar achter een berging en de keuken. Aan de zijde van de Oudewand was een kleine kamer en een slaapkamer gesitueerd. De gangmuur aan de zijde van de Oudewand werd gemetseld als dragende muur die de zoldervoer ondersteunde, de gangmuur aan de andere zijde werd uitgevoerd als Brabantse wand.

Een smalle en steile trap gaf toegang tot de zolder. De zolder kreeg met lichte houten wanden een indeling, met aan de achterzijde twee vertrekken en aan de voorzijde een grotere kamer. Opvallend is dat daarbij secundair vloerdelen, paneeldeuren en blinden verwerkt werden, mogelijk vrijgekomen bij de verhoging van het huis. Rond de zoldertrap plaatste men een traphek met balusters en trappalen in empire vormgeving. De deur naar het zoldervertrek aan de voorzijde is voorzien van een hergebruikte achttiende-eeuwse glasdeur voorzien van een rijke profilering.

Afbeelding 2 van 9

De eerder door Jeroen Krijgen gesignaleerde balk met haken onder de verdiepingsvloer, die aan één zijde ingemetseld was in de achterwand van de trapopgang.

Afbeelding 3 van 9

Restant van de trap in de kelder die zich onder de verdiepingstrap bevond.

Afbeelding 4 van 9

De indeling van de zolder met lichte houten wanden.

Afbeelding 5 van 9

De secundair verwerkte achttiende-eeuwse glasdeur op de zolder.

Afbeelding 6 van 9

Het rond de steile zoldertrap aanwezige traphek met balusters en trappalen in empire vormgeving.

Afbeelding 7 van 9

De houten wanden van de zolderkamers aan de achterzijde zijn opgebouwd uit sloopmateriaal zoals vloerdelen en blinden. Mogelijk waren deze onderdelen beschikbaar gekomen bij de verhoging en herindeling van het huis.

Afbeelding 8 van 9

Als Brabants wandje uitgevoerde scheidingsmuur van het vertrek onder de trap op de verdieping. Deze wand was afgewerkt met stuc-op-riet.

Afbeelding 9 van 9

Als Brabants wandje uitgevoerde scheidingsmuur van het vertrek onder de trap op de verdieping. In deze wand was oorspronkelijk in het midden de doorgang uitgespaard.

Twintigste en eenentwintigste eeuw

Het hoekhuis bleef tot 1956 in bezit van de familie Meerstadt, waarna de winkel afgestoten werd aan automobiel- en rijwielhandelaar Klaas Huizinga. *Lees meer...*

Het hoekhuis bleef tot 1956 in bezit van de familie Meerstadt, waarna de winkel afgestoten werd aan automobiel- en rijwielhandelaar Klaas Huizinga. Het huis kwam later in handen van verschillende leden van de familie Wieten.

1903

Uit 1903 bleef een bouwtekening bewaard voor het vernieuwen van de winkelpui van de slagerij. In de voorgevel bracht men een nieuwe onderpui aan waarin de winkel deur en een grote elalage opgenomen waren. Aan de zijde van de Oudewand kreeg de winkel nog een grote etalage.

Bij deze modernisering plaatste men ook een nieuwe binnenpui en kreeg de winkel een gedecoreerd stucplafond dat bij eerder onderzoek door Jeroen Krijnen waargenomen kon worden.

Afbeelding 1 van 2

De uit 1903 bewaard gebleven bouwtekening voor het vernieuwen van de winkelpui van de slagerij. In de voorgevel bracht men een nieuwe onderpui aan waarin de winkel deur en een grote elalage opgenomen waren. Aan de zijde van de Oudewand kreeg de winkel nog een grote etalage. (Erfgoedcentrum Zutphen)

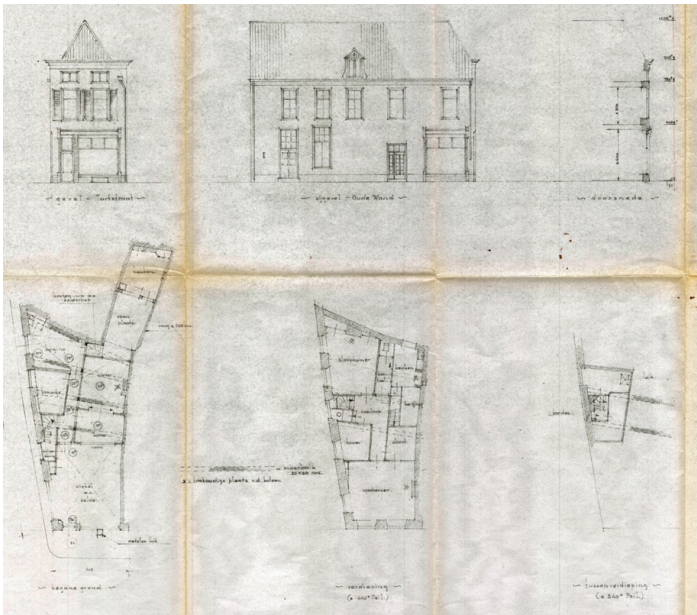
Afbeelding 2 van 2

Het door Jeroen Krijnen waargenomen stucplafond op de begane grond. De afbeelding is afkomstig uit zijn rapportage.

1959

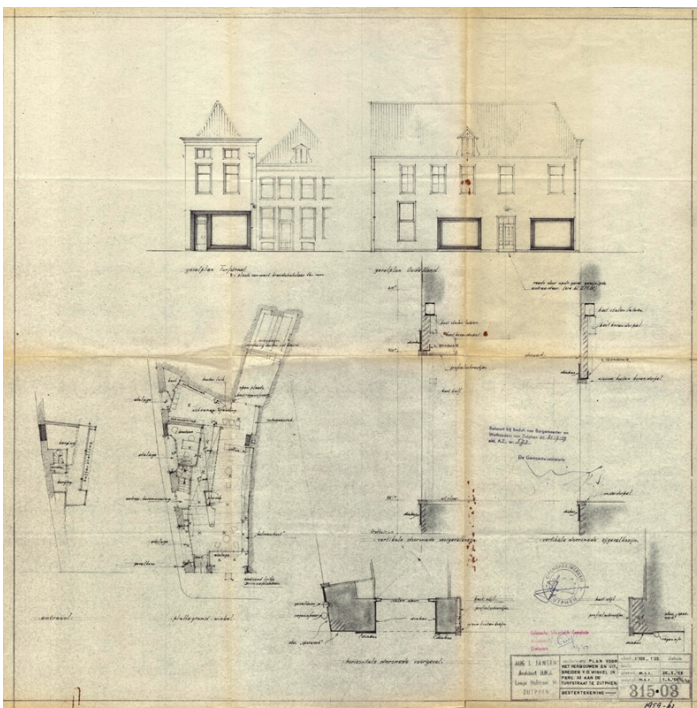
In opdracht van J. Wieten stelde architect Aug. L. Jansen een verbouwingsplan op voor het veranderen van de winkel. De plannen betroffen hoofdzakelijk het vergroten van het winkeloppervlak door een gedeelte van de indeling op de begane grond uit te breken en in de voor- en de zijgevel nieuwe etalagepuien aan te brengen. Daarvoor werden de buitendeur van de voormalige slachtplaats en het naastgelegen venster dichtgezet en vervangen door een nieuw venster. De deur naar de woning op de verdieping was inmiddels al gemoderniseerd maar de opgang veranderde niet. Ook het hier achter liggende vertrek werd gehandhaafd.

Vanwege de sloop van de gangmuur op de begane grond moest de (dragende) gangmuur op de verdieping met een rij ronde kolommen ondersteund worden. Deze kolommen werden onder de moerbalken aangebracht. De open plaats aan de achterzijde bleef bestaan, maar de hier achter liggende keuken veranderde in een magazijn.

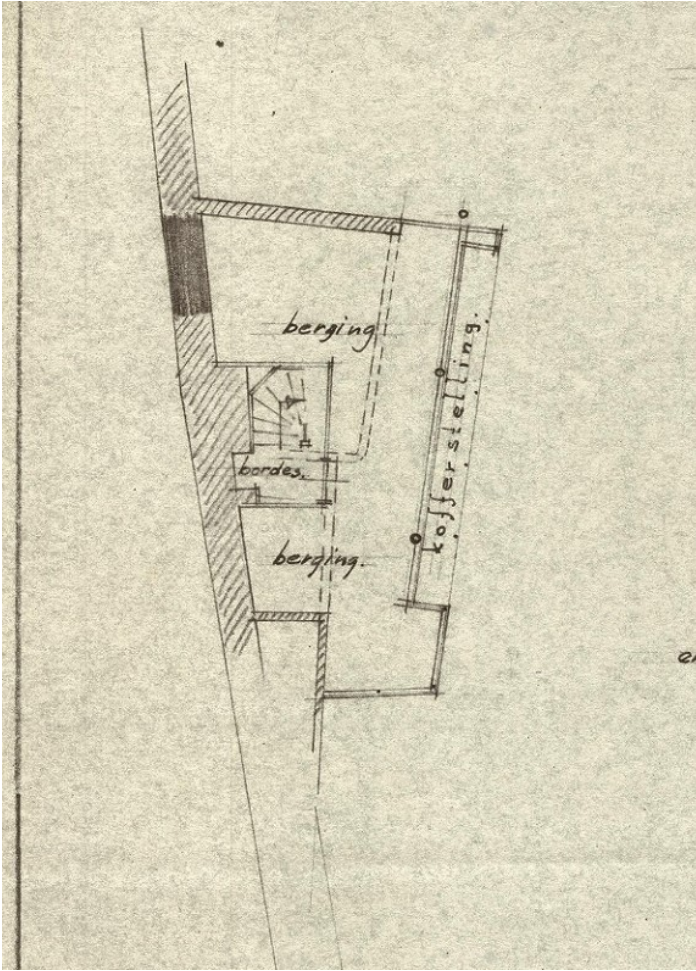
Afbeelding 1 van 5

Bestaande toestand bij de verbouwingsplannen van Aug. L. Jansen uit 1959. (Erfgoedcentrum Zutphen)

Afbeelding 2 van 5

Het verbouwingsplan dat in opdracht van J. Wieten door de architect Aug. L. Jansen opgesteld werd, voor het veranderen van de winkel. (Erfgoedcentrum Zutphen)

Afbeelding 3 van 5

Plattegrond van de inmiddels verdwenen tussenverdieping aan de zijde van de Oudewand. (Erfgoedcentrum Zutphen)

Afbeelding 4 van 5

De nieuwe etage die tijdens de verbouwing in 1959 toegevoegd werd.

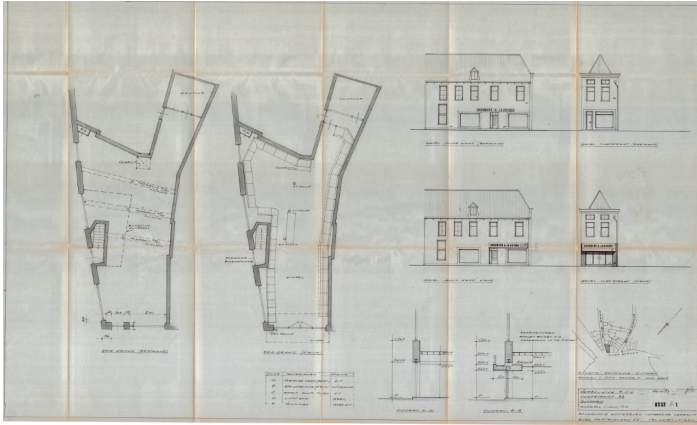
Afbeelding 5 van 5

Overzicht van de vergrote winkel nadat in 1959 de indeling op de begane grond uitgebroken werd.

1984-1988

Electro Combinatie Nederland verkreeg in januari 1984 vergunning voor het veranderen van de winkelruimte. Uit de opmeting van de bestaande toestand valt af te leiden dat in de periode daarvoor de ruimten om de verdiepingstrap al bij de winkel getrokken waren, maar dat de tussenverdieping voor het grootste deel nog bestond. De binnenplaats aan de achterzijde was destijds al voorzien van een plat dak en bij de winkel getrokken. In de achtergevel van het naastgelegen pand Oudewand 4-6 was een deur gemaakt om het achtergelegen magazijn te kunnen bereiken. Het plan betrof hoofdzakelijk het slopen van de vloer van de tussenverdieping, het veranderen van de winkelpui aan de Turfstraat en het aanbrengen van gevelreclame.

In 1988 werd de begane grond van Oudewand 4-6 bij de winkel getrokken door drie grote doorbraken in de achtergevel en rechter bouwmuur van Oudewand 4-6 te maken. De voormalige keuken achter de inmiddels afgesloten binnenplaats werd daarbij ook gesloopt. Het portaal achter de voordeur van Oudewand 4-6 met daarin de trap naar de bovenwoning bleef afgescheiden van de winkel. Bij deze verbouwing werd ook de trap naar de bovenwoning verwijderd. De zijdeur bleef als bestaand. De woning werd ontsloten via de trapopgang in Oudewand 4-6 en een doorbraak in de bouwmuur op de verdieping. Daarvoor moest het toilet onder de verdiepingstrap van Oudewand 4-6 ruimte maken.

Afbeelding 1 van 5

Bestaande toestand en verbouwingsplan uit 1984. (Erfgoedcentrum Zutphen)

Afbeelding 2 van 5

Overzicht van de winkel die vergroot werd met de begane grond van Oudewand 4-6 door drie grote doorbraken in de achtergevel en rechter bouwmuur van Oudewand 4-6.

Afbeelding 3 van 5

De gewijzigde trapopgang naar Oudewand 4-6.

Afbeelding 4 van 5

De gewijzigde trapopgang naar de woning boven de winkel aan de Turfstraat 32 - Oudewand 2 werd gerealiseerd door een doorbraak in de achtergevel.

Afbeelding 5 van 5

Voordeur (links) en toilet van de woning op de verdieping van het hoekhuis.

2003

In 2003/2004 werd de winkelpui aan de Turfstraat opnieuw vernieuwd. Tegelijkertijd vergrootte men het winkeloppervlak door aan de achterzijde de voormalige keuken van het pand Oudewand 8-10 bij de winkel te trekken.

In de periode hiervoor werden ook de schuifvensters op de verdieping gemoderniseerd door vaste kalven aan te brengen en de onderramen te vervangen door draairamen. Van deze verandering werd geen bouwvergunning in de archieven gevonden. Tegelijk hiermee werd ook het interieur van de bovenwoning gemoderniseerd met o.a. nieuwe stuc-op-steengaas plafonds in de voorkamer, de gang en de overloop, lambriseringen in de vorm van schroten, een nieuwe keukeninrichting, de aanleg van een dakterras ter plaatse van de voormalige binnenplaats en het plaatsen van een nieuwe toegangspui naar dit terras.

Afbeelding 1 van 8

Overzicht van de voorgevel van het hoekhuis aan de Turfstraat 32 - Oudewand 2. De pui werd in 2003-2004 gerealiseerd.

Afbeelding 2 van 8

Het gemoderniseerde interieur uit 2003 van de bovenwoning met o.a. stuc-op-steengaas plafonds.

Afbeelding 3 van 8

Het gemoderniseerde interieur uit 2003 van de bovenwoning met o.a. stuc-op-steengaas plafonds en schroten.

Afbeelding 4 van 8

Het gemoderniseerde interieur uit 2003 van de bovenwoning met o.a. stuc-op-steengaas plafonds. Het stucplafond op de foto is inmiddels verwijderd.

Afbeelding 5 van 8

De nieuwe keukeninrichting uit 2003 in de bovenwoning. Het gipsplatenplafond is inmiddels verwijderd.

Afbeelding 6 van 8

De nieuwe toeganspui uit 2003 naar het dakterras.

Afbeelding 7 van 8

Het gemoderniseerde interieur uit 2003 van de bovenwoning. Het stucplafond is inmiddels verwijderd.

Afbeelding 8 van 8

Het gemoderniseerde interieur uit 2003 van de bovenwoning.

Waardering

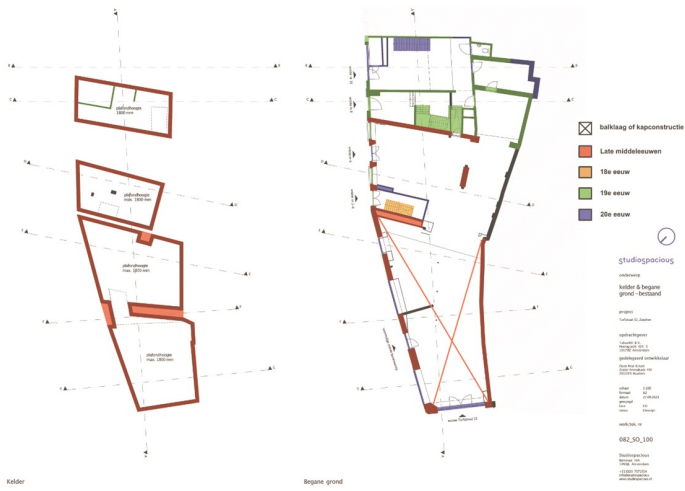
samenvatting van de bouwgeschiedenis

De hoek van de Turfstraat en Oudewand was in het middeleeuwse Zutphen een prominente plek, nabij de Engespoort die vanaf de dertiende eeuw de noordelijke toegang vormde tot de stad. Op de hoek van de Turfstraat en de Oudewand werd omstreeks het midden van de dertiende eeuw een huis gebouwd. Dit huis brandde omstreeks 1575 af en enkele jaren later bouwde stadstimmerman Willem Huegenn hier een nieuw huis.

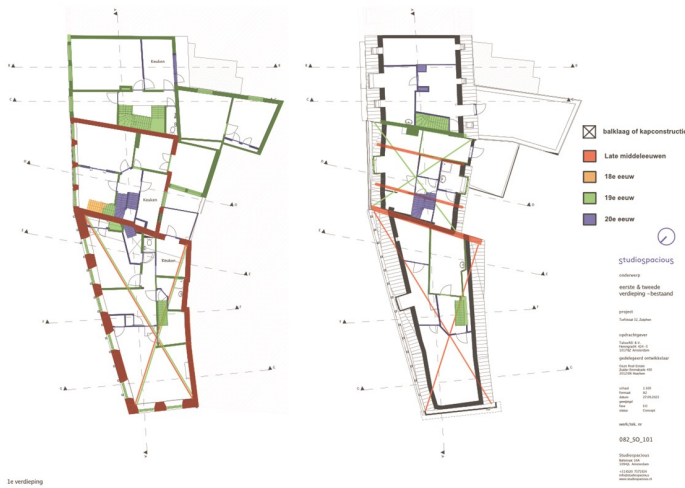
Het aangrenzende huis aan de Oudewand (nummer 4-6) werd voor het eerst in de bronnen genoemd in 1684. Het betreft dan een 'schuur met een halve pomp'. Naast deze schuur stond in de zeventiende eeuw de stal en schuur (nummers 8-10) die behoorde bij het huis Beukerstraat 7-9. Deze schuur werd in 1888 gesloopt om plaats te maken voor het huidige pand Oudewand 8-10. Oudewand 8-10 werd in 1957 (verticaal) gesplitst in twee woningen.

Het hoekhuis (Turfstraat 32) werd omstreeks 1850 ingrijpend verbouwd waarbij op de verdieping een zelfstandige woning gerealiseerd werd. In de tweede helft van de twintigste eeuw werd de winkel op de begane grond een aantal malen verbouwd waarbij delen van de begane grond van de achterliggende panden aan de Oudewand bij de winkelruimte getrokken werden.

Ook omstreeks 1850 werd Oudewand 4-6 veranderd in een winkel of werkplaats met bovenwoning. Bovenop de keuken aan de achterzijde - die behoorde bij Turfstraat 23 - werd bij deze verbouwing een woonvertrek gerealiseerd. In de jaren '30 van de vorige eeuw werd de indeling van de woning gemoderniseerd.

Afbeelding 1 van 2
 Faseringsplattegrond van de kelders en de begane grond.

Afbeelding 2 van 2
 Faseringsplattegrond van de verdiepingen en de zolders.

waardering

Het onderzoek heeft op hoofdlijnen de ruimtelijke ontwikkeling van het complex inzichtelijk gemaakt. Deze is schematisch weergegeven op dateringstekeningen. Om richting te kunnen geven aan het transformatieproces is op dezelfde ondergrond door middel van kleurcodes ook de waardering weergegeven. Deze plattegronden zijn tevens in hogere resolutie te downloaden via de knop 'Downloads'. De tekeningen dienen in samenhang met de tekstuele waardestelling bekeken te worden. De cultuurhistorische waardering is volgens de Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek onderverdeeld in een aantal deelwaardestellingen: algemene historische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie, ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden, architectuurhistorische waarden en bouwhistorische waarden. Elk van deze deelwaarden wordt getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

blauw: hoge monumentwaarde, van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

groen: positieve monumentwaarde, van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

geel: indifferente monumentwaarde, van relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

kruizen: monumentwaarden van balklaag of dakconstructie.

algemene historische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie

- Turfstraat 32 is van algemeen historisch belang als onderdeel van de laat-middeleeuwse bebouwing binnen de ten noorden van de ringwalburg ontstane koopmansnederzetting.
- Turfstraat 32 is verder van belang als woning van de in Zutphen bekende familie Evekink in het begin van de negentiende eeuw. In het pand was in de tweede helft van de negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw de slagerij van de familie Meerstadt gevestigd.

ensemblewaarden (samenhang) en stedenbouwkundige waarden

- Turfstraat 32 is stedenbouwkundig van belang als onderdeel van de aaneengesloten bebouwing aan de oostzijde van de Turfstraat en de zuidzijde van de Oudewand waarvan de percelering zeer waarschijnlijk is ontstaan na de bouw van een bakstenen stadsmuur langs de Berkel in de dertiende eeuw.
- Het onderzochte huis levert vanwege zijn vorm, schaal en situering een dominante bijdrage aan de ruimtelijke structuur en het stadsbeeld ter plaatse.

architectuurhistorische waarden

- Turfstraat 32 is architectuurhistorisch van belang als onderdeel van het (verder onbekende) oeuvre van stadstimmerman Willem Huegenn.
- Het huis is verder van belang vanwege de bijdrage aan het in de achttiende en negentiende eeuw ontstane gevelbeeld aan de Turfstraat/Oudewand.
- Naast enkele paneeldeuren en het traphek van de zoldertrap bleef van de historische interieurafwerking vrijwel niets bewaard.

bouwhistorische waarden

- De bewaard gebleven delen van de dertiende-eeuwse achtergevel van het hoekhuis hebben een zeer hoge monumentale waarde. Hoewel de exacte omvang van de bewaard gebleven delen bij het onderzoek niet vastgesteld kon worden, betreft het hier één van de oudste bovengrondse bakstenen gevels van de stad.
- Turfstraat 32 is bouwhistorisch belang vanwege de bewaard gebleven constructieve opzet van het laatmiddeleeuwse casco's aan de straat. Van het omstreeks 1582 gebouwde huis bleven substantiële delen bewaard. Het gaat met name om de kapconstructie, rechter bouwmuur, het metselwerk van de voor- en zijgevel, de overwelfde kelders en de verdiepingsbalklagen.
- De ruimtelijke veranderingen die met name in negentiende eeuw plaatsvonden zijn door ingrijpende latere veranderingen in de huidige situatie nog maar beperkt afleesbaar. In dit verband moeten als

waardevolle elementen de secundair toegepaste bouwmaterialen in de vorm van vloerdelen, luiken, een glasdeur en blinden die gebruikt werden bij het intimmeren van de vertrekken op zolder specifiek genoemd worden. Ook de op de verdieping toegepaste zogenaamde 'Brabantse wandjes' zijn bouwhistorisch van belang.

Downloads

Bijlagen

Klik hieronder op de titel van een PDF of afbeelding om deze te bekijken/downloaden.

- [2023-082-zutphen-turfstraat-32-stavaza-tekeningenset-230927.pdf](#)
- [waardering-kelders-en-beganegrond.pdf](#)
- [fasering-verdiepingen-en-zolders.pdf](#)
- [waardering-verdiepingen-en-zolders.pdf](#)
- [fasering-kelders-en-begane-grond.pdf](#)

Colofon

Turfstraat 32, Oudewand 2 te Zutphen

Bouwhistorische verkenning met waardestelling

ARCX-rapport 1016

©ARCX monumentenzorg en cultuurhistorie, 29 januari 2024.

onderzoek

ARCX, monumentenzorg en cultuurhistorie

Bergstraat 41

6981DB Doesburg

www.arcx.nl

+31(0)313 650190

opdrachtgever

Oaze Real Estate namens Talias REI BV

veldwerk

Jacco Vromen, Linde te Kronnie en Peter Boer

archiefonderzoek en rapportage

Peter Boer

ARCX aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.